

د افغانستان اسلامي جمهوریت
لوروزدہ کرو وزارت
لغمان پوهنځیون
ادبیاتو اوشري علومو پوهنځی
کتابتون پوهنۍ خانګه

کتاب انتخاب

(د لپسانس دورې پايلیک)

Ketabton.com

ترتیب کوونکی: سید عمران سادات
لارنسود استاد: پوهیالی عماد الدین شهاب

کال: 1399 هـ

بِسْمِ اللَّهِ الرَّحْمَنِ الرَّحِيمِ

تقریظ

«كتاب انتخاب» د بناغلي سيد عمران (سادات) د لپسانس د دوري پايليك دی، په ۲۶ مخونو کې يې د پايليك ليکني له اصولو سره سم بشپړ کړي دي. املايي تيروتنې نه لري او زما تولي لارښوونې يې په پام کې نیولي دي. زه يې د لارښود استاد په توګه د لپسانس دوري له پاره پوره بولم او تائیدوم يې.

په درنښت

پوهیالی عmad الدین (شهاب)

عنوان	لړیک	مخنګه
سریزه.....		1
كتاب پېژندنه.....		3
د كتاب تاریخچه.....		3
د ډبرو لوحی.....		4
فلزی لوحی (Metal plaque)		4
د ختیو لوحی (Muddy plaque)		4
د لرگیو لوحی (Wooden plaque)		4
پاپیروس (papyrus scroll)		5
د پوستکي كتاب (Codex)		6
کاغذی كتاب.....		6
د کاغذ رواج.....		6
د چاپ اختراع.....		6
كتاب د فزيکي شکل له نظره.....		6
د كتاب برخي.....		7
سرليک یا عنوانی صفحه : Title page		8
يا عنوانی صفحې شاته مخ او یا كتاب پېژندنه :		8
وراندوينه :.....		8
ليکلر یا فهرست :.....		8
شکلونه (Illustrations) :.....		9
سریزه :.....		9
د كتاب متن یا منځانګه :.....		10
پایله او لنډیز :.....		10
ضمیمي یا نښلونې (Appendixes) :.....		10
ماخذونو فهرست (Bibliographies) :.....		11
فهرستونه یا شاخص (Indexes) :.....		11
Acquisition		12
الف : معلوماتي مواد و انتخاب		12

13	ب: Order د منابعو تنظیم او چمتو کول.....
13	د منابعو چمتو کولو عملی گامونه.....
14	د راغوبتني یا اخیستنې خانګه ACQUISITION SECTION
15	15 ارتیا او هدف Acquisition
15	Acquisition System وظایف.....
16	د کتاب انتخاب.....
16	د کتاب د انتخابولو اصول او مهارت.....
18	د کتاب انتخابولو وسایل.....
18	د کتاب انتخاب د کتابتون د نوعیت له نظره.....
18	عامه کتابتون.....
19	LIBRARY OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS د تعلیمي ادارو کتابتون.....
19	FACULTY / COLLEGE LIBRARY د پوهنځي یا د پاکولتی کتابتون.....
20	د پوهنتون کتابتون.....
21	د بنوونځي کتابتون.....
22	خانګړې کتابتون (Special Library).....
22	د کتاب انتخاب د موضوع له نظره.....
23	د کتابتون خخه د کتاب اخیستلو اصول او قواعد.....
23	(Borrowing Regulation).....
25	پایله.....
26	ماخذونه.....

سريزه

ما له پخوا نه هيله درلوده که پدي و توانېږم ، چې لورې زده کړي و کرم او په افغانستان غوندي وروسته پاتې ټولنه کې چې ګنو ناخوالو د زده کړو او تحصيل مخه نیولي و کولاي شم د ژوند له ستونزو سره سره زده کړي را خخه پاتې نه شي، په ۱۳۹۵ ل کال لغمان کې مې په کانکور ازموينه کې ګډون و کړ او پدي و توانېدم چې د خپل یوه انتخاب په اساس د لغمان پوهنتون د ادبیاتو او بشري علومو پوهنځي د کتابداري او معلوماتي ساینس خانګې ته بريالي شوم.

څياني کسان فکر کوي چې د غه خانګه په افغانی تحصيلي سیستم کې تر ټولو بستکته خانګه دی، خوزه بیا د دې خبرې سره موافق نه و م چې دا دې بستکته خانګه وي ئکه چې په او سنیو حالاتو کې د کتابتون پوهنې برخې ته پام کول د هيوا د او سنیو بد مرغیو د پای تکی بلل کېږي او باید چې ورته جدي پام لرنې وشي.

د علم او پوهې ارزښت خورا زيات دې ما هم و غوبنټل چې د لارښود استاد تر نظر لاتدي د كتاب انتخاب اړوند یو خه وليکم چې كتاب خه شي دی؟ د كتاب انتخابول کتابتون ته خه شي دی؟ د كتاب انتخابولو اصول خه شي دی؟ او دې ته ورته نورو پونښتو ته حواب ويل شوي دی.

او س مونږ پداسي عصر کې ژوند کوو چې په اړه یې عموماً دا فکر کېږي چې د ساینس، تکنالوجۍ او کمپيوټر نړۍ ده خود دې سره هم كتاب خپل ارزښت له لاسه ندي ورکړي بلکې نور یې هم ارزښت زيات شوي نو د دغو كتابونو د ساتلو او نورو نسلونو ته د رسولو لپاره کتابتونونه رامنځته شوي دي، د غوره او مناسب كتاب انتخابول د هر کتابتون یو له مهمو مسئولیتونو خخه ګنل کېږي چې خپل استفاده کوونکو لپاره یې ذخیره کړي، د مناسب او غوره كتاب انتخاب او را تولونه د کتابتون په رامنځته کولو او پراختيا کې د مهمو فعالیتونو خخه ګنل کېږي نن ورخ د علم او معلوماتو عصر ده؛ او هره ورخ په زرگونه كتابونه مجلې، اخبارونه، ورڅانې، او همدارنګه نور علمي مواد او معلومات چاپ او خپاره کېږي؛ چې کتابتونونه د خانګړو اصولو او مهارتونو په رينا کې خپل لوستونکو ته د اړتیا وړ او ارزښتناک كتابونه او نور معلوماتي مواد انتخابوي په انګلستان، پخوانۍ روم، فرانسه، جرمنۍ او هندوستان کې داسي ستر ستر کتابتونونه وو چې د خپل وخت د مشهورو عالمانو او پوهانو كتابونه پکې را تول کړل شوي وو؛ همدی مینې او دود په

پخوانیو ټولنو کی د علم د خورې دو او پراختیا لپاره گټور کار کړی دی او نن هم مونږ داسې
نظریاتو ئینې ګټه اخلو چې پېړۍ وړاندی رامنځته شوي او د کتابونو په شکل تر تنه په
کتابتونو کې پاتی دی ، خو په افغانستان کې په وروستي پېړۍ کې د جنګي کلتور د عام کېدو
او د جنګ جګرو د پراخبدو له کبله کتابتونو ته دومره پاملننه نه ده شوې او نه هم تر او سه داسې
پرمختللي کتابتونو نه جوړ شوي چې هلتہ خلک له کتابونو هر اړخیزه ګټه واخلي .

درنښت

سید عمران سادات

كتاب پېژندنه

كتاب د کاغذ يا د پانو تولگه ده چې په لاس ليکل شوي وي او يا هم چاپ شوي وي او په يو پونس کي ترل شوي وي .

يا كتاب د هغو خيالاتو او افكارو مجموعه ده چې په صحافت يا چوکات کي د خانگري عنوان لاندي د يوی مطبعي د لاري چاپ کېږي .

يونېسکو مطابق : د اوراقو يوه داسي مجموعه ده چې کم تر کمه ۴۹ صفحې ولري او په مجلد شکل کي وي .

په حقیقت کي كتابونه د انساني ګلتور او تمدن په تاريخ کي د انساني معلوماتو د زبرمه کولو او لېردو لو وسیله ده ؛ انسان كتابونو ليکلو ته مخه کړي تر خود زبانی او ویل شوي معلوماتو په خوندي ساتلو کي خپل ذهنی حافظي ضعف له منځه يوسي

د كتاب تاريخچه

د تاريخ په اوړدو کي بشر خپل معلومات او پوهه د كتاب په شکل ثبت او نورو ته يې د استفادې لپاره ساتلي يا محفوظ کړي دي په مختلفو پېړيو کي انسان خپله پوهه او معلومات په ختینو لوحو ، د خارويو په هلهوکو ، د ونو پر پوستکو يا ډډونو ، د ونو پر پانو، او نور مختلف اشکالو باندي يې ثبت کړي يا محفوظ کړي دي او س وخت کي انسان خپل پوهه، معلومات او بشري حافظه د کاغذی كتابونو او پانو په شکل ثبت کوي؛ مګر په كتابداری کي د منابعو شکل مهم نه دي او تنها هغه خه مهم دي چې متن او ليکلی شکل ولري د علم له نظره كتاب هغه وسیله ده چې په هغه کي د بشر معلومات او پوهه ثبت او محفوظ شوي وي او قابل د انتقال د یو ئای خخه بل ئای ته اوسي، ختینې لوحې ، لرګيو لوحې ، پاپيروس ، چرم ، پوستکې ، د ونو پانې ، کاغذی كتاب، انځور، کسته، فلم، مايكرو فلم، مايكروفيس، نقشه، CD، DVD او اتېرنېتي پانې دغه تول د پوهې او معلوماتو د ثبت توکي او وسائل د عامه خلکو په نظر كتاب نه بلل کېږي مګر د كتابداری د علم له نظره ذکر شوي تول توکي او وسائل كتابونه دي چې کولاي شو دغه تول وسائل په كتابتون کي وساتو، دغه توکي او وسائل لاندي په مختصره توګه معرفي کوو .

دېبرولوحي

کله چې انسان د خپل علم د ساتلو او نورو ته د رسولو په فکر کې شونو د ډبرو له لوحو خخه بي استفاده کول شروع کړل او د نړۍ په ډیرو برخو کې له یونان خخه تر چین او له هندوستان خخه تر مکزیک پوري د ډبرو په لوحو باندي ليکنې کېدلې او له همدغو سيمو خخه ډېرى د ډبرو لوحې لاس ته راغلي دي د ډبرو د لوحو نبه والي دا وه چې د ورځنيو حoadثو په مقابل کې مقاومت بي درلوده مګر انتقال يې له یو ئاي خخه بل ئاي ته مشکل وه دغه ډول ليکنې په مصر کې د قبرونو په دپوالونو او په یونان او روم کې په بتانو او عبادت ځایونو په پایو او دپوالونو خخه یادونه کولی شو.

فلزي لوحې (Metal plaque)

د ډبرو لوحې اګر چې ډير کلکې او مقاومت لرونکي وي مګر انتقال يې د یو ئاي خخه بل ئاي ته امکان نه درلود يا ډېر ستونزمن وه نو بشر دی نتيجې ته ورسپده چې ليک د فلزاتو پرمخ وکړي لکه مس، نقره ، طلا، فلزي لوحې د ډبرو لوحو په اندازه درندي (وزن)، نه وي او په فلز باندي ليکنه کول اسانه وه او انتقال يې له یو ئاي خخه بل ئاي ته په اسانۍ ترسره کیده.

دختپلواهي (Muddy plaque)

د بین النهرين د خلکو کتابونه ۳۰۰۰ دری زره کاله مخکې له ميلاد خخه ختینې لوحې وي سومريانو ، بابليانو ، او اشوريانو په ختینو لوحو باندي ليک کاوه دغه لوحې د خبتي په شکل وي او اندازې يې یوشان او برابري نه وي مګر معمولي لوحه يې ۱۵ cm پنځلس ساتي متره وه د ختپلواهي په اسانۍ سره له منځه نه تللى ځکه چې له ليکلوا وروسته به دغه د ختپلواهي په بتې کې په اور باندي پخېدلې له دغۇ لوحو خخه تجارتى معاملاتو او دولتي اسنادو ، مذهبى اثارو، دعاگانو ، سحر او جادو ، مقدسو افسانو په ليکلوا کې ترى استفاده کیده . د دغۇ لوحو لرغوتوب زرگونو كالو ته رسېږي.

دلړګیولوھي (Wooden plaque)

لړکې، پانه، شاخ، او تنه د ونو له هغۇ وسايلو خخه دي چې په لرغونې وخت له ميلاد خخه ۵۰۰ کاله مخکې د ليکنو لپاره ترى استفاده کیده د لرغونې زمانې په دور کې د بسوونځي زده کوونکي

قلم او کتابچه يې صاف لرگي وه ئيني وخت به يې د لرگي لوحى په موم باندي پوبنلى او د لرگي يا عاج د فيل او ئينو نورو ژوو غابونه) په وسيله يې پري ليك كاوه د بيلگي په توگه روميانو دوه د لرگيو لوحى سره وصل كري وي چې تىنى شكل د كتاب يې ترى جور كري وه
پاپيروس(papyrus scroll)

د كتاب شكل په لرغونى مصر كې طومار يا پاپيروس وه ، مصريانو د پاپيروس بوتىي ساقه چې ارزان وه د ليكنو لپاره رامنخته كري وه يعني له پاپيروس خخه استفاده ۲۵۰۰ كاله مخکى له ميلاد نه په مصر كې دود وه او ترشپرمى ميلادي پيرى پوري يې ادامه درلوده دنى پواسطه يې په دى پاپيروس باندى ليكنه كوله ، پاپيروس د ليكلو لپاره مكمel مناسب وه او په اسانى سره په هغې باندى ليكنه كېدله په همدى دليل تر ډېر زيات وخت يعني ترشپرمى ميلادي پيرى پوري بې ادامه درلوده حتى د يونان په تمدن كې هم د پاپيروس خخه په ليكلو كې استفاده كېدله مصريانو د ليك كار ته ډېر پاملنە كوله حتى هغۇي تصویرىي كتابونە هم ليكلى وه ، مگر زياتره ورقى د پاپيروس د ديني رواج سره تعلق لرلو چې د هغې له جملى خخه زياتى مقدسى ليكنى د لويانو په قبرونو باندى اينسولدلى او دغه خطىبى د مرو په كتابونو باندى مشهورى وى ، د پاپيروس اختراع د مصريانو پواسطه وشهه ډير لوى كومك د كتاب بشپړولو لپاره وشو ، ډېر پخوانى نسخه د پاپيروس دوه سپين پاپيروس ليكنې دي چې د يوه قبر په داخل كې د لرگي په صندوق كې په ديرشمى (۳۰) ميلادي پيرى كې پيدا شوي .

پاپيروس ډېرسپك او كم حجم لرونكى وه ، پاپيروس د ختىود لوحى په خلاف ډېر غښتلی وى ؛ د يونان او روم په تمدن كې په ليكنو كې يې د پاپيروس د بوتىي خخه ډېر استفاده كېدله داسې ويل كېږي چې د Paper (كاغذ) كليمې هم د پاپيروس خخه رېښه اخيستى ده .

د اسكندرىيه كتابتون چې درى پيرى مخکى له ميلاد خخه تأسىس شو سلگونه زره پاپيروس چې په مصرى يوناني او عربي ژبو وه پدغه كتابتون كې موجود وه د دغه كتابتون كتابدار كالى ماکوس د كتابونو يو ليست چې شعر ، نثر ، فلسفې ، او تاريخ خخه يې چمتو كري وه پدغه ليست كې تر ۱۲۰ زيات دغه كتابونه په پاپيروس ليكل شوي وه .

د پوستکي کتاب (Codex)

د پارشمن يا ويليم په پيداينت سره د كتاب شكل تغير وکړ پوستکي کتاب يا کوديکس د نن ورخى د كتابونو خخه لوړنې كتاب وه چې د چرم او بدې ورقى په مساوي ډول سره پريکيدلې او تولى ورقى چې له يو طرف خخه ګنهدل کيدلې او د لرگې پواسطه پونس کېدلې ، کوديکس په دوهمه ميلادي پيرۍ کې منخته راغى چې د مسيحيانو لخوا د متن د ليکلو لپاره یې په مذهبې خاينونو کى ترى استفاده کوله دغه شكل د كتاب چې ډېر صفتونه یې لرل تر خلورمي ميلادي پيرۍ پوری ادامه پېدا کړه .

کاغذی کتاب:

په خوارلسمې او پنځلسمې پيرۍ کې د کاغذ رواج او د چاپ اختراع دوه لوی تحولات د كتابتونونو په نړۍ کې حسابېږي .

د کاغذ رواج

کاغذ جورونه په دوهمه ميلادي پيرۍ کې په چين کې شروع شوه تساي لون لوړنې شخص وه چې کاغذ یې پدغه هيواد کې اختراع کړ لوړنې مواد د دغه کاغذ د ونو پوستکي ، زوره رخت او د کب نيونې جال وه ؛ په اتمه پيرۍ کې د کاغذ جورونې صنعت افغانستان ، ايران ، او عراق ته ورسپده ، اروپا تر دولسمې (۱۲) عيسوي پيرۍ پوری کاغذ نه پيژنده د دغه پيرۍ په ابتدا کې هسپانيا او وروسته د اروپا نوري برخې په کاغذ جورونې لاس پوری کړ؛ کاغذ په (۱۴) خوارلسمې عيسوي پيرۍ په اروپا کې د خوسکي او د پسه د پوستکي خايناستې شو، او لوړنې د کاغذ جورونې ماشین په ۱۷۹۸ م کال کې يو فرانسوی چې نيكولالي روېر نومیده اختراع کړ .

د چاپ اختراع

په پنځلسمې عيسوي پيرۍ کې دوهم لوی تحول رامنخته شو چې هغه د چاپ اختراع وه دغه اختراع په ۱۴۳۹ م کال کې د جوهن ګوتنبرګ (Johannes Gutenberg) لخوا په المان کې صورت ونيو لوړنې كتاب چې هغه په فلزي حروفو چاپ کړ مشهور انجيل ۴۲ سطري وه .

كتاب د فزيکي شکل له نظره

كتاب د فزيکي شکل له نظره په دوه برخو تقسيم شوی ده .

۱- چاپی کتاب

۲- غیر چاپی کتاب

د کتاب برخې

د بېلاپلۇ پراونو د طى كولو وروسته کتاب برابرېرىي د کتاب پە تىيارولو كې خېلە لىكوال ، خېرونونكى ، چاپوونكى او نور افراد بىرخە اخلى د کتاب پە بىرخۇ پوهېدل مەم دى ئىكەنچى د کتاب هەر بىرخە لۇستۇنكى تە ئانگىرى معلومات چىمتۇ كوي يو کتاب د لاتدى بىرخۇ او معلوماتو درلۇدونكى وي .

كتاب پېنىتىي يى جلد :

ھەكتاب خلۇر پېنىتىي لرىي .

د کتاب لومړى (اصلى مخ) پېنىتىي چې د کتاب نوم ، فورم ، د لىكوال او ژبارن نوم ، چاپ کال او اکثرە وخت يو انخور چې د کتاب د منچىانگى نمايندگى كوي رائىي او خېرندویە تولنى او يا ڈيزاینر انھە کوي چې دغە پېنىتىي پە پورە هنر سره بىشكىلى جورە كې لىكوال تە پكار دى چې د کتاب دا پېنىتىي ڈېرە زرە رابسكونكى جورە كې او د منچىانگى پە ارە معلومات ورکړي . د کتاب دوھىمە پېنىتىي دغە پېنىتىي اکثرە وخت خالىي وي ولى كله پكى لىكوال د چا خخە مننە كوي خو پە معىاري کتاب او ڈيزاين کې بايد دغە پانە خالىي وي .

د کتاب درېيمە پېنىتىي دغە پېنىتىي کې كله كله د مطبعى كوم نظر ياد لىكوال د اثارو لېلىك رائىي او ھەم د پېنىتىي دخىنۇ انخورونو شرحە وي .

خلۇرمە پېنىتىي (آخرى پوبن): دير ئەلە د لىكوال اثار او پىزىند پانە د هەغە لە ورپوکىي انخور سره يو ئاي رائىي او د خېرندویە تولنى لوگو او پتە ھەم پكى لىكەل كېرىي . بايد ووايو چې پخوا وختۇنۇ كې د پېنىتىو کتابونو دغە بىرخە ڈېرە خوارە او بې ذوقە وە خولە نېكە مرغە چې او سەھال سەمون او نوبىتنە پكى راغلىي دى چې دا د خوبىي ئاي دى لاملىي ھەم دادى چې او سەخېرندویە تولنى ڈېرى شوي او پە بىنه معىار كې پە سىيالى سره روانى دى .

سېلېک ياغۇانىي صفحە: Title page

دا د کتاب لومرى پانه ده کوم چې د کتاب عمومى معلومات او مشخصات او د کتاب لىكۈونكى معلومات لۇستۇنكى او كېتلاڭ جورۇونكى تە چمتو كوي پدى معلوماتو كې د لىكوال يا د لىكوالانو او ژبارونكى نوم او تخلص شامل وي . او د کتاب اصلى سېلېک ، فرعىي سېلېكونە، د خېرولۇ ئاي، د خېروننىيە او د کتاب خېرندویە پە سېلېک پانه كې ذكر كېرى .

ياغۇانىي صفحې شاتە مخ او ياكى كتاب پىيىزىندە: Back of Title page

لەھ خىنگە چې لە نوم خە يې خىنگە دا پانىي شاتە دە پدى پانه كې چىر گەتۇر او مفید معلومات ذكر كېرى لەھ د کتاب سېلېكونە، لىكوال يا لىكوالان او نور لىكوالان ، د خېرولۇ توضىحات ، بىا چاپونە ، تېرى نسخى ، قىمت ، خېرۇونكىي پتە ، تليفون شمارە ، چاپ شىمپر ، د خېروننو لې او داسى نور معلومات ذكر كېرى دا پانه او د کتاب سېلېک پانه معلوماتو د تىلاسە كولۇ اصلى سېلېكونە خە دى . Bibliographic

وراندوينە :

وراندوينە د کتاب د پىلىزۇ پانو خە دى؛ کوم چې لىكوال د کتاب لىكلى پە اپوند خېل ھدف خىنگە دى او هەغە شيان لىكىي چې ممکن د ھەغە د کتاب پە پىيىزىنلىك كې گەتۇر وي او د ھەغۇ اشخاصو خە منە كوي کوم چې د ھەغە سره د کتاب پە لىكلى كې مىستە كېرى وي، دا پانه د سېلېک پانىي وروستە او د کتاب منخپانگى او شاخص پانىي خە د مخە رائىي خېنىي لىكوالان دا بىرخى د نومونولاندى حوالە كوي او د لىكوال يادبىت ددى کتاب پە اپە او ورتە .

لىكلى يافھرست :

د کتاب شاخص (فھرست) د کتاب فصلۇنۇ او بىرخو تە لاربىنود دى او د کتاب اصلى موضوعات بىسىي ياكى لىكلى د کتاب پە داخل كې د تولۇ عنوانۇنۇ يو ترتىب او تسلسل دى. پدى بىرخە د کتاب كې تول شامل موضوعات پە ترتىب سره تر خېل اپوند خېركىي لاندى پە عدد سره رائىي ، لىكلى (فھرست) نە يواخى دا چې د کتاب موضوعات پە منظم ۋول ترتىبىي بلكى لۇستۇنكىي تە ھەم دا اساتىيا ور پە بىرخە كوي چې هەرە موضوع د مخ پانىي پە نظر كې نىيولۇ سره پە كم وخت كې پيدا كېرى .

په لیکلر کې مونږه عنوانونه په کټګوريو ويشهو لکه فصلونه، اصلی عنوانونه، فرعی عنوانونه، ترڅو مخاطب لپاره سهولت رامنځته کړي، په لیکلر کې بايد کوبښن وشي چې عنوانونه سره جداوليکل شي.

اصلی عنوانونه:

دا هغه عنوانونه دی چې د یوی موضوع مکمل توضیح او تشریح مخاطب ته وړاندی کړي.
فرعی عنوانونه:

د اصلی عنوانونو لاندی وړو مسایلو توضیح او تشریح پکی وي
شکلونه (Illustrations):

د مطالبو له فهرست وروسته یو بل فهرست هم راول کېږي چې په کتاب کې ذکر شوي نښې ، لندېزونه ، انځورونه ، جدولونه ، او نقشې پکې خای پر خای شوي وي . د شکلونو فهرست په کتاب کې د راتلونکو مطالبو په پوهېدو کې مرسته کوي؛ په اوسمی وخت کې د شکلونو او توضیحاتو فهرست ډېربزيات اهمیت پېدا کړي دي.

سریزه:

سریزه د فهرست د صفحې خخه وروسته په بله پانه کې لیکل کېږي په حقیقت کې سریزه د کتاب د منځپانګو لندېز دی په کوم کې چې لیکوال د کتاب موضوع او موضوعاتو او ددوی د ترتیب کولو طریقې په اړه خبری کوي. ځینې وختونه د کتاب معرفت د لیکوال پرته د بل چا لخوا لیکل کېږي دا پانه له کټلاک لیکونکي سره د کتاب د موضوع په پوهېدو کې مرسته کوي. سریزه هغه کلې ده چې وروسته خزانه پرانیزی ، سریزه د علمي کتاب ، رسالې او مقالې یوه له هغو برخو ده چې د کړکې په خېر لوستونکی له بهر نړۍ خخه د مقالې او کتاب داخلی نړۍ ته نتباسی او د تولې موضوع د لوستلو لپاره د نقشې حکم لري.

د سریزی له لیکلو خخه موخه دی پونښنې ته حواب ورکول دی چې «ولې پدی اړه خېرنه شوی» ډېر کله سریزه د هغې موضوع د لوستلو یوازینې برخه وي چې د کومى مجلې لپاره استول کېږي. خېرنې نښې چې د مجلو ډېر مسول مدیران د مقالې د منلو یا نه منلو پر مهال پرېکړه د سریزی له

لوستلو کوي له همدى امله د مقاله ليکلو کره کتونکي وړاندیز کوي چې د مقالې ليکلو نيم وخت
د سريزى او پايلې ليکلو ته بايد ځانګړي شي.
د کتاب متن يا منځپانګه:

متن د کتاب اصلې برخه ده له سريزى وروسته شروع کېږي او هغه معلومات چې به لړلېک کې مو
راوړي وي په ترتیب سره راخي او شرحده کېږي.

د کتاب اصلې موضوعات د لوړۍ باب يا لوړۍ خپرکي خخه پېلېږي او په اخري باب يا اخري
خپرکي پای ته رسېږي ، بېلا بېل کتابونه د بېان د بېلا بېل طريقو سره ليکل کېږي ولی اوس مهال
ډېری کتابونه باب په باب او خپرکي په خپرکي ليکل کېږي خپرکي بیا په نورو کوچنيو سرليکونو
وېشل کېږي ، ئینې وختونه دا کوچنيو سرليکونه بیا په نورو برخو هم وېشل کېږي چې د پېشنډلو
لپاره یې عددونه استعمالېږي، د زده کوونکي لپاره اړينه ده چې تول کوچنيو سرليکونه په پوره
غور سره وګوري او د هغوي په خپلمنځي اړیکه ځانپوه کړي.

پايله او لنډېز:

دا برخه د کتاب غور چان وي راخي د دی برخې حجم د کتاب په حجم پوری اړه لري خپرونکي وايجي
چې د هر خپرکي په پای کي یې راورل بنې او گټور دي. د دی برخې په اخیره کې دا بايد خرګند شي
چې د خپرنې په ليکلو کې ليکوال له کومو ستونزو سره مخ شوی؟ خنګه یې حل کړي؟ تول هغه
تجربې دی پکې ولیکي چې ورته پیدا شوي دي او د راتلونکي په اړه وړاندیزونه په ماده وار شکل
ولیکي . وړاندیزونه بايد تخریبونکي نه وي. موخه یې ورڅخه د راتلونکي لپاره سمون وي له
تولو هغه کسانو خخه بايد مننه وکړي چې پدی خپرنې کې ورسره یې هر ډول مرسته کړي وي او یا
هم ورسره سلا او مشوري یې کړي وي.

ضميمې یانبسلونې (Appendixes):

بعضى وختونه د کتاب د اصلې متن خخه وروسته ئینې ضميمې یا نبلونې هم د کتاب سره ور
اضافه کېږي د بېلګې په ډول ، سندونه ، انځورونه ، خاکه ، جدولونه ، نقشي او نور په ضميمو کې
ذکر کېږي د کتاب د متن خخه وړاندی د دې ضميمو ليدل پکاري ، چې په مرسته یې د کتاب په
مطالبو پوهېدل اسانه کېږي.

ماخذونو فهرست (Bibliographies) :

له ضمیمو وروسته د مصادر او مراجعو فهرست لیکل کېږي پدی فهرست کې د هغو کتابونو یادونه کېږي چې پدی کتاب کې یې حوالې راغلي یا ترې لیکوال استفاده کړي وي په ھینو کتابونو کې د هر خپرکې په پای کې ماخذونه ذکر کېږي د خپرونکې لپاره د کتاب د لوستلو څخه وړاندی د مراجعو د فهرست لیدل ګټور وي چې د کتاب معیار او درجه ورته معلومه شي، ھکه چې د هر کتاب د لوروالي او تیټوالي معیار د مراجعو د بنه والي، شمیر او خرنګوالي پوری تړلی وي. ماخذونه د لوستونکو سره مرسته کوي ترڅو د کتاب د موضوع په اړه اضافي معلومات ترلاسه کړي.

فهرستونه یا شاخص (Indexes) :

په کتاب کې د ذکر شوو نومونو، اصطلاحاتو او موضوعاتو الفبا لیست ته شاخص وايي؛ د مصادر او مراجعو د فهرست څخه وروسته د کتاب اشارې او فهرستونه ذکر کېږي. پدی فهرستونو کې په کتاب کې ذکر شويو اصطلاحاتو، اشخاصو، ځایونو، آیتونو، حدیثونو او نورو فهرست د صفحې د شمارې سره یو ځای د الفبا د تورو په ترتیب لیکل کېږي. د بېلګې په ډول د اصطلاحاتو په فهرست کې د الفبا د تورو د ترتیب مطابق دا واضح کېږي چې کوم کوم اصطلاحات ددي کتاب په کوم ځای کې راغلي دي. همدارنګه د ځایونو او جغرافيوی موقعیتونو په فهرست کې واضح کېږي چې یوه سیمه او ځای په کومه صفحه کې ذکر شوی دي. د موضوعاتو په فهرست کې دا بیانیږي چې کوم موضوعات او کوم مضامين د کتاب په کوم مخ کې بیان شوي دي، ھینې وختونه دا ټول فهرستونه سره یو ځای کېږي او په فهرست کې ترتیب کېږي، فهرستونه که چېږي په سم شکل وکارول شي نو ډير بنه ګام دي، د دغو فهرستونو له برکته خپرونکې د ټول کتاب له لوستلو پرته خپل اړوند مقصد ترلاسه کولای شي چې پدې کار سره د خپرونکې ډير قېمتی وخت بچ پاتې کېږي او همدارنګه شاخص له لوستونکو سره مرسته کوي چې د کتاب له متن څخه په اسانۍ او په کم وخت کې مختلف موضوعات او تکي و مومي.

Acquisition

د کتابتون لومړی اصل د تولګې یا ذخیرې جوړول دي. ئکه چې د کتابتون اصول به بې معنا وي ترڅو د کتابتون مواد اتخاراب او چمتو نشي د کتابتون رامنځته کولو لپاره د استفاده کوونکو په خدمت کې لومړی ګام د موادو اتخارابول دي او بیا د اتخاراب شوو موادو ترتیب او استفاده کوونکو ته وړاندی کول دي.

الف : معلوماتي موادو انتخاب

د مطبعي د صنعت پراختیا او د نشریاتو ډېربېدل د ساینس او تکنالوجۍ پرمختګ او د ساینسی تولني او اتحادي د تولید ډېروالی ، د کتابتونونو د بودیجې کمنست او د نرخونو زیاتوالی ، د کتابتون د ځای نه شتون او د پیرودونکو یا استفاده کوونکو او غرو او نورو ته د معلوماتو اړتیاوو له امله کتابتونونه بايد د کتابونو غوره کولو کې خورا احتیاط او دقت وکړي او حتی نوري لاري چاري و مومي چې ورته اړتیا لري منابع او سرچینې چمتو کړي د مثال په توګه متقابل پوره د کتابتونونو ترمنځ امانت ورکول) یا د یو کتاب د یوې برخې پیرودل یا د یو بشپړ کتاب یا مجلې پیرودلو پر ځای مقاله اخيستل ، له همدي امله د کتابونو انتخاب او د معلوماتي سرچینو په انتخاب کې کتابداران ډېر دقت او پاملنې وکړي ، دی پايلې ته رسیدو لپاره بايد د کتابتون سرچینو په انتخاب کې ځانګړي معیارونه او اصول په پام کې ونیول شي ترڅو منابع چمتو او انتخاب کړي چې استفاده کوونکي واقعیا ورته اړتیا لري او دا اصول په لاندی ډول دي .

۱ - هغه کتابونه انتخاب او چمتو شي چې اړتیا لري او د استفاده کوونکو او غرو لخوا بې غوبښنه شوي وي .

۲ - د هغو کتابونو خخه چې د یوی موضوع په اړه دي د هغوی له ډلي خخه بايد غوره کتاب انتخاب شي .

۳ - د ټولو استفاده کوونکو اړتیاوي او ګتني بايد په پام کې ونیول شي .

۴ - نوي او تازه کتابونه چې ګټور معلومات لري بايد و ارزول شي او ژر تر ژره چمتو او انتخاب شي .

۵ - د کتابتون د بودیجې په پام کې نیولو سره د هغو کتابونو کاپي کول چې ډير لوستونکي لري .

۶- هغه کتابونه باید انتخاب شي چې د کتابتون او د اړوندي ادارې یا مؤسسي د اهدافو سره مطابقت ولري .

۷- د هیواد تاریخي او جغرافيوي تولګه باید بشپړ چمتو او انتخاب شي .

۸- کتابدار باید هڅه وکړي چې د منابعو په تولولو کې تعادل رامنځته کړي او هیڅ ډول تبعیض د منابعو په راتولولو کې باید د خیل نه وي .

۹- کم استفاده کېدونکي کتابونه باید مربوطه کتابتونونو او یا هم نورو کتابتونونو ته ډالۍ کړل شي .

۱۰- د کتابتون اهداف او پاليسې په نظر کې نیولو سره د اشخاصو، سازمانونو (موسسو) او ادارو لخوا مرسته یا تحفه شوي کتابونه ومني .

ب: Order د منابعو تنظيم او چمتو کول
کله چې مناسب او اړيني منابع او کتابونه انتخاب شي له دی خخه وروسته باید د دغو موادو او کتابونو په پېرودلو او چمتو کولو باندی اقدام وشي .

د منابعو چمتو کولو مسؤل کتابداران د کتابتون بودیجې په پام کې نیولو سره د پېرودلو، تبادلي، تحفې او د مرستو له لاری منابع چمتو کوي .

ددی خانګې کتابداران باید د منابعد پېرودلو پر مهال لاندی مواردو ته پاملنې وکړي .
— وګورئ چې آیا دا کتاب د مخه ترتیب یا تهییه شوي او کنه
— وګورئ چې دا کتاب په کتابتون کې شتون لري او کنه پړکړه وکړئ چې خنګه انتخاب شوي
منابع ترلاسه کړئ ؟

— له خپرندويه خخه یې پېر (خرید) کوئ یا د تجارت خخه ؟ د کتاب پلورنځیو یا د کتاب
تندارتون خخه خريد کوئ ؟

د منابعو چمتو کولو عملی ګامونه

ددی خانګې کتابداران باید د کتاب انتخاب کولو معیار او د کتابتون پاليسې (تګلاره) مطابق د اړینو منابعو لیست باید چمتو کړي بیا دا لیست د کتابتون د منابعو لیست سره مل شي چې ترڅو د تکراری (Duplicate) کتابونو د پېرلو خخه مخنيوی وشي بیا پړکړه وکړئ چې د غوبښتنې په

اساس کتابونه خنگه چمتو کرو. یعنې له خپرندويه خخه يې پېر (خرید) کوئ يا د کتابونو له نندارتون خخه او يا هم د کتاب پلورنخيو خخه د کتابونو پېر کوئ؟ له دی خخه وروسته د کتابونو پېر وکړي.

د کتاب پېرودلو يا چمتو کولو وروسته په کتابتون کې ترلاسه شوي کتابونه Receipt (رسيد) سره تطبیق کېږي تر خو هیڅ غلطی ونشی بیا هغه کتابونه ، مجلې او نوری منابع چې کتابتون ته رسپدلي دي ، د خونديتوب او صحت لپاره يې چيک يا بياکته کوو . که چېرې پېرودل شوي کتاب شلېدلی يا خراب شوي وي نو دغه کتاب د بدلو لو لپاره بېرته کتاب پلورونکي ته ورکوو . بیا وروسته کتابونه په کتابتون کې ثبت او تاپه يا مهر کېږي .

ددی عملیاتو وروسته کولی شو چې کتابونه د کټلاک او ډلبندی کولو لپاره دغو خانګو ته ولیرو.

دراغوبنتني یا خيستنې خانګه ACQUISITION SECTION

دغه خانګه (شعبه) په کتابتون کې د ذخیرې د پراختیا یو مهم فعال واحد دی دا خانګه د مطالعې اړوند مواد يا معلوماتي سرچښې ترلاسه کوي لکه ژورنالونه ، کتابونه، برېښنايې کتابونه او مجلې چې د موجوده او احتمالي استفاده کوونکو لپاره ګټور دي ، په معلوماتي سرچینو کې لاسوندونه (خطې نسخې)، سريالونه، ژورنالونه، مجلې، ورځانې، اختراعاتو ثبت (Patents)، مقاله (Thesis)، مونوګرافونه، نقشې، اطلس (Atlas)، ګلوب (Globe) او داسې نور شامل دي چې د لوستونکو لپاره مناسب ګنيل شوي دي ؛ منظم پلان شوي استملاك (Acquisition) بايد د شته فنډونو مجموعه يا ذخیره ، تخنيکي زيريناوو او د کارمندانو موجوديت محاسبه کړي . کتابتون لپاره نا ممکن دي چې په نړۍ کي خپاره شوي د هري سرچینې پېر(خرید) وکړي .

نو Acquisition بايد داسې ډول پلان شي چې تر تولو غوره او مناسب مواد د موجوده موادو يا سرچينو خخه ترلاسه کړي تر خود کتابتون اهداف ترلاسه شي یعنې د کتابتون د اهدافو خخه یو هدف هم د معلوماتو راغوبنتنه يا لاسته راړول دي .

کتابتون د فکري ميراث د ساتني لپاره معلوماتي مواد هم لاسته راړوي چې د هغې د اندازې پوري اړه لري. د کتابتون ساحه ممکن کېدای شي ئایي وي يا سيمه ايز او يا هم ملي او نړيوال وي د مثال په توګه د هندوستان ملي کتابتون چې په کلکته کې موقعیت لري د تول هیواد د فکري

میراثونو او اړوندو معلوماتي موادو د ساتلو مسؤوليت لري پداسي حال کې چې د هماچل پرديش د کنګراد سيمې کتابتون ده ممکن یواحې د هغې سيمې پوري اړوند معلوماتي مواد خوندي کړي . د معلوماتي موادو ډولونه د ټولني د پرمختګ سره وده کړي چيرې چې کتابونه نور د کتابتون یواحينې سرچينې نه دي .

اړتیا او هدف Acquisition

کتابدار مسؤوليت لري چې د شته مالي سرچينو په پام کې نیولو سره غوره معلوماتي مواد چمتو کړي مګر په ورته وخت کې کتابتون هم خپل محدود یتونه لري .

الف: د ئانګرو معلوماتي موادو د ترلاسه کولو لپاره کتابتون ته تاکلى مقدار بوديجه ورکول کېږي له همدي امله د موادو او د معلوماتي سرچينو ترلاسه کول باید د محدودي بوديجه په چوکات کى سرته ورسپېږي . د معلوماتو زياتوالى ددى لامل شوی چې په ټوله نړۍ کې د معلوماتي موادو مقدار او نوعیت خورا ډير شي . پدی توګه کتابتون لپاره نا ممکن دي چې ټول مطلوب موجوده مواد ترلاسه کړي ، دا نشریات یا خپروني د عمومي کتابونو ، درسي کتابونو ، ماخذي کتابونو ، نقشې ، اطلس ، کره ، ډیجیتيل او **Multimedia** (څورسنیز) بنسټیز مواد دي او داسی نور ، نوله همدي کبله کتابتون ته د موادو **Acquisition** (اخیستنې) اړتیا ده باید په مناسب ډول پلان شي .

الف: پلان شوی (**Acquisition System**) اړین دي چې د کتابتون هدف ترلاسه کړي ، د کتابتون د استفاده کونکو اړتیاوې پوره کړي ، د کتابتون لپاره مناسب منابع یا لوسټونکي مواد لاسته راوري، د کتابتون په چوکات کې د ارزښت لرونکو موادو لاسته راوري .

د پورته ذکر شوو اهدافو ترلاسه کولو لپاره یو کتابتون سالم فعال **Acquisition System** ته اړتیا لري .

وظایف Acquisition System

د موادو د لاسري یا ترلاسه کولو د پروسې د بشپړولو لپاره لاندی اساسی وظایف دي .

- (۱) انتخاب ، ترتیب ، موادو ترلاسه کول
- (۲) د موادو لغوه کول
- (۳) د موادو لاسري

د کتاب انتخاب

د کتابداری د مهمو وظایفو خخه یو هم د کتاب انتخاب او کتابتون ته د موادو برابرول دي خو پدی شرط چي استفاده کونکو لپاره گتپور او ارزبتناك و اوسي چي د لوستونکو رضایت د کتابتون نه په مستقیمه توګه د کتابی موادو پوري مربوط ده چي د هغه د لاسرسی وړ ګرڅول کېږي.

د کتاب د انتخاب لپاره کتابتونونو ته عمومي اصول وجود لري چي دغه اصول کولي شي چي هر نوع (دول) کتابتون کې عملی شي آما مخکې له دی چې دغه اصول عملی او تطبیق شي نولازمه ده چې د کتابتون هدف روښانه وي لکه عامه کتابتون ، علمي کتابتون ، د بنوونځی کتابتون یا ځانګړۍ کتابتون وي او یا نور کتابتونونه وي چې هر یو کتابتون ځاتته اهداف لري ، چې هر یو کتابتون د ډول په لحاظ یو له بل خخه جلا کېږي ولی په وجود د جلا والي د کتابتونونو د ډول (نوعیت) په لحاظ بیا هم داسي اهداف وجود لري چې د ټولو کتابتونونو لپاره یو شاته دی او د هر ډول کتابتون لاره او طریقه روښانه کوي پرته له دی چې د هغه ډول (نوعیت) په پام کې ونسو او د هر ډول کتابتون د کار کولو میتود (خرنګوالی) روښانه کوي پرته له دی چې د هغه نوعیت په پام کې ونسو .

د کتاب د انتخابولو اصول او مهارت

هغه اصول چې په کلې ډول اهداف د کتابتونونو، د کتاب د انتخاب مهارت (میتود) رهبری کوي عبارت دی له :

- (۱) مناسب (سم) کتاب انتخاب د ټولنې د ټولو غرو لپاره یعنې کومه ټولنه چې کتابتون پوري اړه ولري .
- (۲) د کتاب په انتخاب کې باید هیڅ نژادي ، مليت ، عادتونه ، ځایي دودونه ، حرفة ، مذهب او نورو وغیره باید په پام کې ونه نیول شي یعنې ددوی ترمنځ توپیرونه په پام کې ونه نیول شي .
- (۳) د کتابتون ټولګه یا ذخیره باید د ځانګړې طرحې مطابق پلان او د کتابتون د عمومي او مشخصې بودیجې سره سم چمتو شي .

- (۴) د کتاب په انتخاب کې یو مهم فکتور (عامل) غوبښنه ده او غوبښنه ممکن د لوستونکي لخوا ترسره شي او یا هم د کتاب ارزښت وي.
- (۵) انتخاب شوي کتابونه او نور مواد باید د غوره جنس خخه وي.
- (۶) د متوسط کتاب پېرودل چې لوستل کېږي د عالي (بنه) کتاب خخه غوره او بهتره ده چې نه استفاده کېږي باید دasic کتابونه و پېرودل شي.
- (۷) د موادو جنسیت او کیفیت د کتاب د انتخاب دوو اساسی معیارونو پوری اړه لري. لوړۍ د کتابتون هدف.
- دوهم د استفاده کونکو او مراجعینو اړتیا.
- (۸) د کتابتون ذخیره به جامع (پراخه) او هر اړخیزه وي او ټول هغه مواد به پکې شامل وي چې د کتابتون هدف ته وده ورکولو کې مؤثره وي.
- (۹) د کتاب په انتخاب کې اساسی کار د ټولني پېژندل دي پدی حالت کې کتابدار دوو ډوله معلوماتو ته ضرورت لري.
- الف: د مختلفو ټولنو په اړه عمومي معلومات درلودل.
- ب: د خپل اړوند ټولني او د لوستونکو د اړتیاوو په اړوند ئانګړې پوهه او پوهاوی درلودل.
- (۱۰) هر کتابتون د کتاب د انتخابولو میتود (خرنگوالی) لپاره ليکلی پاليسی (تګلاره) لري دا پاليسی (اصول) د عمومي لارښود په توګه کتابدار سره مرسته کوي چې د کتابتون د هدف په اساس مناسب (سم) کتاب و تاکي همدارنګه د هغه سره همکاري کوي چې د ثابت قضاوت سره د کتابتون مقدار، کیفیت او بودیجه کې انډول وساتي.
- البه دا اصول په رندو سترګو نشي کارول کېداي مګر ددي اصولو په رعایت کولو سره کتابدار همیشه ئان مسؤول و ګنني او په دوامداره توګه یې خارنه وکړي.
- ددی اصولو عملی کول وخت، فکر، هڅي او پوهې او د خلاقیت ټواک ته اړتیا لري.
- په هر صورت د کتاب انتخابولو لپاره هیڅ ریاضیکي فورمول شتون نه لري بلکې د کتاب انتخاب د شرایطو په اساس ده.

د ڪتاب انتخابولو وسايل

د كتاب د انتخابولو وسايل عبارت دي له ملي بىبلوگرافي ، تجاري بىبلوگرافي ، د انتخابولو بىبلوگرافي (Selection Bibliography) د نوو (جديد) كتابونو کره کتنه (نقد و برسي) ده چي په ورئيانو، راډيو او تلویزيون له لاري معرفي کېږي او يا د ذخیره کولو يا د ټولولو په توګه د کتابدار د لاسري وړ ګرخي .

د ڪتاب انتخاب د کتابتون د نوعیت له نظره

کتابتونونه د هدف استفاده کوونکو او مجموعى له نظره په مختلفو ډولونو وپشل شوي دي لکه عامه کتابتونونه چي خپله د اندازې ، استفاده کوونکو او د محلې موقعیت له نظره توپير لري يا مختلف دي؛ همدارنګه د پوهنتون کتابتون ، د بنوونځي کتابتون ، د انسټيتيوت کتابتون ځانګړي کتابتونونه او نور کتابتونونه چي د هدف ، استفاده کوونکو او د ذخیرې له پلوه یو له بل سره توپير لري .

عامه کتابتون

عامه کتابتون د ټولني په فرهنگي او ساينسې ژوند کې ستر رول لوبي دا کتابتون د ځانګړې طبقي يا ډلي ته نه دی وقف شوي مګر د زده کوونکو، بنوونکو، څېرونکو ، او کارګرانو مختلفو ډلولخوا کارول کېداي شي دا کتابتون د عامه مالياتو له لاري تمويل کېږي ، عامه کتابتون اداره کول د رئisanو بوره يا د محلې تاکل شوي شورا مسؤوليت دی. عامه کتابتونونه د پوه اشخاصو، لويانو ، بنديانو ، معلولينو او تپيانو لپاره اساتيما وي هم برابروي ؛ د ماشومانو او تنکي څوانانو کتابتونونه همدارنګه ګرځنده کتابتونونه د عامه کتابتون ځانګړي دي . په عمومي توګه د عامه کتابتون وظایف عبارت دي له :

- (۱) د معلوماتي مراکزو رامنځته کول چي له لاري يې کولي شي نوي اتباع د ساينسې مسلو او د ټولنیز ژوند پېچلي جورېست سره وپېژنې او ځایي اړتياوي يې پوره کړي .
- (۲) د علمي او تحصيلي کنفرانسونو جورېول .

لکه خرنګه چې د عامه کتابتون ټولنې یوه مختلفه ټولنې د چې ټول افراد، ډلي، د زده کړي او د پوهې د کچې مختلف استفاده کوونکي عامه کتابتون ته مراجعه کوي؛ باید چې د عامه کتابتون ذخیره یا مجموعه حواب ویوونکی د مربوطه ټولنې د ټولو غرو د اړتیاوو و اوسي.

د تعليمي ادارو کتابتون LIBRARY OF EDUCATIONAL INSTITUTIONS

د تعليمي ادارو کتابتونونه عبارت دي له: پوهنتونونو، لورو زده کړو مؤسسي، اداري، لېسي، متوسطه بنوونځي، ابتدائيه بنوونځي او د مدرسو کتابتونونه او داسي نور. باید متوجه او سو چې د پوهنتون کتابتون او مؤسسي (Institute) کتابتون نظر په ضرورت د مراجعه کوونکو او د مجموعى (ټولنګه) د هدف لمخي متفاوت دي په همدي ترتیب د کتاب انتخاب د دغو دوو ادارو ترمنځ متفاوت دي تر هغه ځایه چې (Institute) په یو یا خورشتو پوري ترلۍ وي تخصص ورکوي تر چېږه پوري د College کتابتونونو سره د مقاييسی وړ ده ټکه چې پدی دواړو کتابتونونو کي د کتاب د انتخاب اصول تقریبا یو شانته دي.

FACULTY / COLLEGE LIBRARY د پوهنځي یادپاکولتی کتابتون

دغه کتابتون د پوهنځي يا د College په درسي نصاب کې له زده کوونکو او استادانو سره مرسته کوي او یا هغه خوک چې په پوهنځي کې زده کړي کوي له هغو سره په نصابي تدریس کې مرسته کوي. د دغه کتابتون استفاده کوونکي يا مراجعان هغه خلک دي چې لږ تر لړه د Diploma (شهادت نامه) لري او هڅه کوي د لیسانس سند ترلاسه کړي. د دغه کتابتون ذخیره نه باید زیات تخصصي و اوسي. پدغه کتابتون کي د کتاب انتخاب اکثراً د سرليکونو کيفيت او ارزښت په اساس دي پدی کتابتون کي د کتابونو او نورو علمي موادو انتخاب د استادانو او د کتابتون د کتابدار او زده کوونکو د وړاندیزونو پر اساس کېږي، مګر نهایي انتخاب د کتابدار مسؤوليت دی. د کتابونو د پیرودلو لپاره د بودیجې چمتو کول او د کتابتون لپاره د کتابدار تاکل د پوهنتون او د پوهنځي د رئیس دنده ده.

او دغه کتابتون ته د کتاب انتخاب د بیا کتنې (نقد و بررسی) او د پوهنځي د درسي موادو په اساس ترسره کېږي.

د پوهنتون کتابتون

د پوهنتون کتابتون معمولاً پراخه او تخصصي وي د Institute له کتابتون خخه . د پوهنتون کتابتون په ئانگري توګه د يو مرکزي کتابتون او د خوپوهنخيود کتابتونونو خخه تشکيل شوي وي خو دلته تري منظور د پوهنتون مرکزي کتابتون ده .

د پوهنتون کتابتون تولنه (استفاده کوونکي) مختلف ډوله ده د يو مستقل پوهنخي د کتابتون په پرتله . مګر د پوهنتون کتابتون د عامه کتابتون په پرتله پيچيده (مغلقه) او د استفاده کوونکو ډير هجوم پري نه وي .

د پوهنتون کتابتون استفاده کوونکي عبارت دي د لیسانس او ماستري د دورې زده کريالان همدارنگه د دكتورا د دورې زده کريالان، استادان او خپرونکي دي .

د پوهنتون کتابتون اهداف عبارت دي له :

الف : مرسته کول په درسي پروگرامونو کي د پوهنتون د تولو رشتو او خانگو سره په پراخه سطحه
ب: علمي کدونو سره په خپرنه کي مرسته کول .

ج: مرسته کول په خپرنو او درسونو کي په لوره سطحه او پورته د لیسانس نه په تخصص کي . دغه مسايل ددي سبب گرئي چي د پوهنتون د کتابتون ذخیره گران بيه او علمي وي او د استفاده کچه بى کمه وي . د پوهنتون کتابتون ته د کتاب د انتخاب لپاره باید د تولو علمي تولنو نشريات چي د مختلفو هيادونو او ژيو مربوط وي د نظر لاندی ونيول شي او د بهرنيو بيلوگرافيانو خخه د کتاب په انتخاب کي استفاده باید وشي . همدارنگه د پوهنتون د کتابتون ذخري ته د كتابي مواد و ترڅنگ باید چي غيري كتابي مواد هم انتخاب شي .

د پوهنتون کتابتون ته د مواد و انتخاب کوونکي عبارت دي له :

د کتابتون کتابدار او غري، علمي کدونه چي د زده کريالانو وړاندیزونه به په نظر کي نيسی .
د پوهنتون کتابتون ته د کتاب د انتخاب پيچيده گي يا مشکلاتو مهم عوامل عبارت دي له :
خو قسمه علمي مواد (مختلف ډوله علمي مواد) يعني په هر اندازه چي په کتابتون کي علمي کدونه او د زده کريالانو تعداد زيات وي نو د انتخاب کار ستونزمن کيږي مثلاً د يو لوی پوهنتون

په کتابتون کې د کتاب د انتخاب او بیبیلوگرافی خانګه وي، د دغى خانګي وظيفه ده چې د کتابتون په ذخیرې کې تعادل ساتل، په ذخیره کې تازه والى او پراخوالى (زیاتوالى)، راوستل د پوهنتون د تولو تعلیمي رشتولپاره، او دقت کول د کتابونو په پیرودلو کې د مختلفو برخولپاره. د کتاب د انتخاب کولو وسایل د کتاب د بیا کتنې (نقد و بررسی)، او بیبیلوگرافیانو سریره خانګړي کټلاکونه، تجاران او خپرندویه (ناشران) هم دي. د ذخیرې پراختیا د کتابتون سره د تعلیمي بوره د غرو همکاري او د کتابونو ترتیب او انتخاب لپاره د تولو پراخه سرچېنو را تولولو له امله دي.

د بنوونځی کتابتون

له دغه کتابتون خخه هدف مرسته کول دي په درسي پروګرامونو کې له زده کوونکو سره يا را تولول د ضروري موادو دي چې د زده کوونکو لپاره د استفادې وړوي لکه نوي درسي کتابونه، زده کريزو خدماتو وسایل او نور لوستونکي مواد د ماشومانو او ټوانانو لپاره چې د بنوونځی د زده کوونکو یو ګروپ تشکيلوي برابروي.

د بنوونځی د کتابتون لپاره د کتاب د انتخاب مشکلات عبارت دي له:

الف: د سانسور مسله

ایا کتاب باید پدی ډول وتاکل شي چې ماشوم د رژیم (نظام) او تولنیزو غوبښتو سره سم پیدا شوي؟ دې پوبېتنۍ ته ډیر مثبت او منفي ټوابونه شتون لري مګر په عمومي ډول دا د کتاب لپاره یوه لاره ده چې له ماشوم خخه مثبت شخص جو په کړي او په هغه کې عالي انساني خانګړتیاوه ته وده ورکړي.

سرېيره پر دی هغه کتابونه او مواد چې د مغلقو او مهمو فلسفې، تولنیزو او مذهبی مسلو سره چې د ماشوم د شعور، درک او فهم خخه بهردي ورنه کړل شي ئکه چې دا ممکن ددي بر عکس د تل لپاره د لوستلو (مطالعې) سره د ماشوم مینه بې خوندنه کړي.

ب: تر هغه ځایه چې د بنوونځی زده کوونکي د مختلفو سنتي تولنو خخه دي. د دوى د پوهې، لغاتو، لوستلو سرعت او معلوماتو کي خورا لوی توپیر شتون لري نو له همدي امله ماشومانو او تنکي ټوانانو ته د مناسب کتاب په ورکولو کې ډيره پاملننه باید وشي. د کتاب انتخاب د بنوونځي کتابتون ته د کتابدار او د بنوونکو مسؤوليت دي. د کتاب انتخاب د نصاب د اړتیاوه

، د زده کوونکو د غوبنتنو او د زده کوونکو د والدینو د وراندیزونو پر اساس ده . همدارنگه به حرفه يي او هنري بنوونخيو کي باید د حرفه او هنراوند کتابونه په نظر کي ونيول شي .

حائنگري کتابتون (Special Library)

د حائنگري (خصوصي) کتابتون استفاده کوونکي يوشان او ورته وي او مشخص هدف لري . دوي معمولاً د يوي مؤسسي يا د يو شركت يا د يوي اداري کارمندان وي . هدف د دغه کتابتون د کارمندانو سره د خپلي مؤسسي يا اداري ارونده خپريز او تحقيقاتي امورو کي مرسته کول دي . يا د مؤسسي يا د شركت په مربوطه فعاليتونو کي مرسته کول دي په همدي دليل د حائنگري کتابتون ساحه محدوده ده او دغه کتابتون په معمول ډول د بوديجي ستونزه نه لري مگر د كتاب د انتخاب کار پکي ډير ستونزمن ده حکمه چې دغه کتابتون ته د تحقيقاتي راپورونو ، دولتي نشرياتو او ټولو خپريز موادو پر انتخابولو تاکيد شوي چې پيدا کول د دغه موادو ستونزمن دي . د حائنگري کتابتون کتابدار باید د خپل مربوطه مؤسسي د اشخاصو او اداراتو ارونده پوهاوی ولري .

د حائنگري کتابتون مواد باید سمدستي ترتيب شي مگر د حائنگري او نوي موضوعي بيلوگرافي نه شتون دغه کار ستونزمن کوي . د حائنگري کتابتونونو ذخیره يا مجموعه معمولاً په پراخه کچه پمفليتونه ، مجلې ، راپورونه ، زييات ارزښت لرونکي يادبنتونه او نور غيركتابي مواد پکي شامل وي .

نوت : بالاخره ويلی شو چې د كتاب د انتخاب لپاره پورته ياد شوي اصول باید د کتابتون د ډول (نوعيت) مطابق او د حائنگري کتابتون اړتياوو سره سم عملی شي مگر د كتاب اصليت او موجوديت کي د پام وړ بدلون شتون نه لري .

د كتاب انتخاب د موضوع له نظره

د كتاب غوره کولو لپاره ذكر شوي اصول نه يواخي د کتابتون د ډول (نوعيت) لمخي تغير کوي بلکې کتابونه د موضوع له نظره هم تغير کوي د مثال په توګه د کيسو يا افسانو كتاب او يو علمي كتاب چې د کيمياوي خواصو له عناصر و خخه بحث کوي د درستوالی او د موضوع له نظره توپير لري له همدي کبله باید د كتاب د انتخاب معيارونه په مختلفو موضوعاتو کي لکه مذهب ،

فلسفه، اروا پوهنه، تولیز علوم، بنکلی هنر و نو علوم، زبه او ادبیات، تاریخ او جغرافیه کې ئانگری عمومي توپیرونە بايد په هرى موضوع کې مراجعات شي لکه علمي كتابونە د تازه والي (نوی والي)، د صحت او دقت له نظره مهم دي خوپه ادبی كتابونو کې د تازه والي مسله مطرح نه ده بلکې د اندازه كولو معیار يې هنر او بنکلا ده.

د كتابتون خخه د كتاب اخيستلو اصول او قواعد

(Borrowing Regulation)

د كتابتونونو خخه د يو ئانگری سیستم له مخې كتابونە اخيستل کېږي. د كتابتونونو اداره كونکي دغه سیستم رامنخته کوي، نو خکه د كتابتونونو خخه د كتابونو د اخيستلو بېلاپل شکلونه موجود دي، ولې بيا هم ددي شکلونو خینې گډ عناصر په لاندې ډول دي:

۱. كتاب د تراسه كولو شرایط

په كتابتونونو کې محصل ته كتاب ورکولو لپاره د كتابتون د ئانگری کارت درلودو شرط وضع کېږي. خینې كتابتونونه د پوهنتون کارت نه قبلوي او د كتابتون په ئانگری کارت تاکید کوي

۲. د كتاب د تراسه كولو وخت

په خينو كتابتونونو کې د كتاب د تراسه كولو لپاره ئانگری وختونه تاکل شوي وي، ددغو وختونو خخه وړاندې او وروسته چاته کتاب نه ورکول کېږي.

۳. د كتابتون خخه د تراسه کېدونکو كتابونو شمېر

په يو وخت کې د كتابتون خخه د تراسه کېدونکو كتابونو شمېر تاکل کېږي، محصل يا استاد په يو وخت کې د دغه تاکل شوي شمېر خخه زيات كتابونه نشي تراسه کولاي

۴. د كتاب د بيرته راولو موده

په تاکل شوي موده کې د كتابتون خخه د تراسه شوي كتاب بيرته راول اړين دي. دغه تاکل شوي موده کله یوه اونۍ، کله دوه اونۍ، کله یوه میاشت او کله بیا یو کال وي.

۵. هغه كتابونه چې چاته نه ورکول کېږي

په هر كتابتون کې یو شمېر داسي کتابونه هم موجود وي، چې چاته په امانت نه ورکول کېږي، بلکې د هغه خخه یواحې په كتابتون کې استفاده کېدای شي. په عمومي ډول دايره المعارفونه،

فهرستونه، ژوند لیکونه، قاموسونه، نادر کتابونه، تیزسونه او مجلی چاته نه ورکول کېږي او یا
یې په ورکولو ډير سخت شرایط وضع شوي وي.

۶. په ډير احتیاط سره ورکول کېدونکي کتابونه

په کتابتونونو کې ځینې داسې کتابونه هم موجود وي، چې هروخت یې هر خوک ترلاسه کولای نه
شي. د داسې کتابونه په ورکولو کې د ډير احتیاط خخه کار اخیستل کېږي. کتابتونونه د داسې
کتابونو په ورکولو کې ډير سخت شرایط وضع کوي. په ځینو کتابتونونو کې مابنام د کتابتون د
بندېدو پر مهال دا ډول کتابونه خلکو ته ورکول کېږي او دا شرط پري وضع کېږي چې سباته سهار
مهال یې باید بيرته کتابتون ته وسپاري.

۷. د وروسته راړولو جريمه

هر کتابتون د کتاب د وروسته راړولو او تاخیرولو په بدل کې په خلکو جريمه وضع کوي. دا جريمه
د کتاب اهمیت ته په کتو کمه او یا هم ډېره وي. عموما دا جريمه د ساعتونو یا ورڅو په
وروستوالي سره وضع کېږي او د ډېرو مهمو کتابونو جريمه د نورو کتابونو په پرتله زیاته وي. د دې
جريمي موخه دا وي چې د کتاب وړونکي اصولو او مقرراتو ته پابند پاتې شي.

۸. د کتاب ورکولو جريمه

د کتاب د ورکولو اوضایع کولو په صورت کې د اړوندې شخص خخه تاوان اخیستل لازم دي او دا
تاوان او جريمه هم د کتاب اهمیت ته په کتو لړه یا ډېره وي.

پایله

له معمول سره سم د خلورم تولگی د دویم سمستر په جريان کې هرزدہ کړيال د لارښود استاد تر نظر لاتدي يوه ئانګړې موضوع اخلي په هکله یې ليکنه کوي او خپل معلومات له لوستونکو او اورپدونکو سره شريکوي چې دی ته په مروجه توګه مونوګراف ويلى شو ما هم په دی لړ کې يوه مشخصه موضوع د (كتاب انتخاب)، تر نامه لاتدي اخيستې د خپل وس او توان تر اندازې پوري مې کار پري کړي دی، له باوري منابعو او سرچينو خخه پکې ګته اخيستل شوي ده.

نوموري موضوع د كتاب انتخاب په اړوند دا عناوين په بر کې نيسې. كتاب پېژندنه، د كتاب برخې، د كتاب تاريخچه، Acquisition، Acquisition section، اړتیا او هدف، د كتاب انتخاب، د كتاب انتخابولو اصول او مهارت، د كتاب د انتخابولو وسائل، د كتاب انتخابول د كتابتون د نوعيت له نظره، د كتاب انتخابول د موضوع له نظره، د كتابتون خخه د كتاب اخيستلو اصول او قواعد او دی ته ورته نور فرعی عنوانونه لري.

كتاب د کاغذ یا د پانو تولگه ده چې په لاس ليکل شوي وي او یا هم چاپ شوي وي او په یو پوبن کې تړلی شوي وي. یا كتاب د هغو خیالاتو او افکارو مجموعه ده چې په صحافت یا چوکات کې د ئانګړې عنوان لاتدي د یوی مطبعې د لاري چاپ کېږي، د كتاب انتخاب د کتابدارۍ د مهمو وظایفو خخه ګنل کېږي، او سنی عصر د معلوماتو او تکنالوجۍ عصر ده چې هره ورځ زیات كتابونه او مجلې، ورڅانې او نور معلوماتي مواد نشرېږي او یا هم چاپ کېږي، نو كتابتون نشي کولاي چې دغه تول مواد كتابتون لپاره و پېږي یا یې انتخاب کړي بلکې د خپل مالي امکاناتو ته په کتو سره هغه معلوماتي مواد انتخابوي چې لوستونکو لپاره اړین او یا هم ارزښتناک وي او یا هم د لوستونکو د غوبښنو او وړاندیزونو په اساس معلوماتي مواد انتخابوي. په پای کې له ټولو بناګلو استادانو خخه د زړه له کومى منه کوم چې له موب سره یې په درسي او معنوی چارو کې نه ستړۍ کېډونکي هلی کړي دی په ئانګړې توګه له بناګلې استاد پوهیالې عماد الدین شهاب خخه نړۍ منه او کور ودانۍ چې له ما سره یې د مونوګراف پرمخ بیولو کې مرسته کړي ده په نېکو مشورو او لارښوونو یې نازولی یم.

ماخذونه

- (۱) امانی ، دکتر غفور، اشنایی با کتاب و کتابخانه و اصول کتابداری (۱۳۸۰ ه.ش) انتشارات شیخ صفی الدین .
- (۲) بنوری ، پوهنیار سید ضیاء الرحمن ، Reference sources and services لکچر نوت (۱۳۹۸) ل. لغمان پوهنتون : د ادبیاتو او بشری علومو پوهنئی د کتابتون پوهنی خانگه .
- (۳) رحمانی ، گل رحمن ، مونوگراف لیکنه ، (۱۳۹۱) ل. گودر خپروندویه تولنه .
- (۴) رهنمود آموزشی موسسه زنان کانادا برای زنان افغانستان . معلومات عمومی کتابداری و رشد فرهنگ کتابخوانی (۱۳۹۴ ه. ش)
- (۵) لامبرت ، جیل ، انتخاب منابع اطلاعاتی (۱۳۸۰ ل) ژیارن مهری صدیقی . تهران : مرکز اطلاعات و مدارک علمی ایران .
- (۶) ملک ، دوکتور خالق داد ، د خپرنی او لیکنی تگلاره (۱۳۹۶ ل) ژیارن معراج الدین امینزی .
- (۷) نشریه کتابخانه های عامه ، شماره هفتم و هشتم ، فصل اول (۱۳۸۵ ه.ش)
- (۸) نشریه کتابخانه های عامه ، شماره ۹ فصل دوم (۱۳۸۵ ه.ش)
- (۹) وردگ ، مبین ، کتاب پیژندنہ مونوگراف (۱۳۹۵ ل) لغمان پوهنتون ادبیات او بشری علومو پوهنئی کتابتون پوهنی خانگه .
- (۱۰) International encyclopedia of information and library science ,second edition (2003) published by Rutledge in the USA and Canada .
- (۱۱) Library and information science , first edition (June 2015) published the secretary, central board of secondary education . shiksha kendara ,2, community v ihar,delhi-110301 center preet

Get more e-books from www.ketabton.com
Ketabton.com: The Digital Library